

Razvijenost i nezaposlenost u hrvatskim županijama: klaster analiza

Bezeredi, Slavko; Pezer, Martina; Prijaković, Simona

Source / Izvornik: **Kontinentalna Hrvatska: povijesni kontekst, aktualnosti i perspektive u budućnosti (2), 2024, 199 - 210**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:242:732431>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-30**

Repository / Repozitorij:

[Institute of Public Finance Repository](#)

Razvijenost i nezaposlenost u hrvatskim županijama: klaster analiza

Pregledni rad

Slavko Bezeredi

Institut za javne financije
Smičiklasova 21
Zagreb
slavko.bezeredi@ijf.hr

Martina Pezer

Institut za javne financije
Smičiklasova 21
Zagreb
martina.pezer@ijf.hr

Simona Prijaković

Institut za javne financije
Smičiklasova 21
Zagreb
simona.priakovic@ijf.hr

Sažetak

Regionalne razlike jedne su od prepreka u provođenju dobre ekonomske politike. Jedan od najvažnijih makroekonomskih pokazatelja i socijalnih rizika je nezaposlenost koja je nedovoljno istražena na regionalnoj i lokalnoj razini u Hrvatskoj. Cilj je ovog rada istražiti postoje li regionalne razlike između hrvatskih županija u pogledu razine stope nezaposlenosti i drugih gospodarskih pokazatelja. Istraživanje je provedeno za razdoblje 2020. – 2022., pri čemu je u analizu uključeno svih 20 županija i Grad Zagreb, koji ima status županije i grada. Deskriptivna analiza sugerira da su stope nezaposlenosti po županijama u tom razdoblju vrlo heterogene, kreću se od najnižih 3,2 % u Varaždinskoj županiji do najviših 12,8 % i 13,3 % koliko redom iznose u Osječko-baranjskoj i Virovitičko-podravskoj županiji. Klaster analiza rezultira s četiri klastera – od onih s najnižim do onih s najvišim razinama stopa nezaposlenosti. Županije, uglavnom zastupljene u Panonskoj Hrvatskoj, s najvišim prosječnim stopama nezaposlenosti imaju i najviše razine pomoći iz inozemstva i općeg proračuna. Također imaju i najniže izvorne prihode po stanovniku, najniži stupanj obrazovanja i najniži indeks turističke razvijenosti. Potrebno je uložiti više napora u smanjivanje regionalnih razlika u Hrvatskoj s pomoću ekonomske i socijalne politike, kako bi se svima omogućio pristojan život i jednake prilike.

Ključne riječi: stopa nezaposlenosti, razvijenost, županije, Hrvatska, klaster analiza.

Development and unemployment in Croatian counties: cluster analysis

Abstract

Regional differences pose a major challenge to implementing sound economic policies. One of the most important macroeconomic indicators and social risks is unemployment, which remains insufficiently explored at Croatia's regional and local levels. This study aims to investigate whether there are regional differences among the counties of Croatia regarding the unemployment rate and other economic indicators. The research was conducted for 2020–2022, encompassing all 20 counties and the City of Zagreb, which has the status of both a county and a city. Descriptive analysis suggests that unemployment rates across counties during this period were highly heterogeneous, ranging from the lowest at 3.2% in Varaždin County to the highest at 12.8% and 13.3% in Osijek-Baranja and Virovitica-Podravina counties, respectively. The results of the cluster analysis revealed the existence of four clusters – from those with the lowest to those with the highest unemployment rates. Counties predominantly represented in Pannonian Croatia, which have the highest average unemployment rates, also receive the highest levels of aid from abroad and the general budget. Furthermore, counties with the highest average unemployment rates also have the lowest own revenue per capita, the lowest level of education, and the lowest tourism development index. Further efforts are necessary to reduce regional disparities in Croatia through economic and social policies to ensure a decent living standard and equal opportunities.

Keywords: unemployment rate, development, counties, Croatia, cluster analysis

1. Uvod

Problem nezaposlenosti je obilježje koje ima nepovoljan utjecaj na pojedinca, ali i na društvo u cjelini. Ono utječe na pregovaračku moć radnika u ostvarivanju dostatne plaće što posljedično utječe na blagostanje radnika. Nezaposlene osobe definiraju se kao osobe koje trenutno ne rade, ali su aktivne na tržištu rada u smislu aktivnog traženja posla. Nezaposlene osobe koje traže posao dulje od godine dana smatraju se dugotrajno nezaposlenim osobama, pri čemu se takve osobe mogu osjećati manje društveno vrijednima te postoji opasnost da se izoliraju iz društvene zajednice. Stoga nezaposlenost, a posebno dugotrajna, ima važan utjecaj na socijalnu isključenost i ekonomsko siromaštvo. Bejaković (2003.) navodi da je vrlo važno da politike tržišta rada i socijalne politike budu usmjerene na povećanje stope zaposlenosti jer se rad može smatrati najboljim oblikom socijalne skrbi. Vrlo je važno

ciljanim politikama spriječiti da nezaposlenost ne traje predugo, kako nezaposlene osobe ne bi pale u zamku dugotrajne nezaposlenosti.

Može se pronaći više razloga dugotrajne nezaposlenosti. Jedan od potencijalnih razloga je slabiji stupanj obrazovanja ili manjak radnog iskustva kod dugotrajno nezaposlenih osoba, za razliku od drugih osoba koje mogu konkurirati za određeni posao. Beg i Jandroković (2023.) su na temelju korelacijske analize za Hrvatsku i EU utvrdili da je niža stopa nezaposlenosti prisutna kod osoba s višim stupnjem obrazovanja te preporučili kako bi se dodatnim ulaganjem u obrazovanje moglo utjecati na smanjenje (dugotrajne) nezaposlenosti. Sljedeći razlog dugotrajne nezaposlenosti može biti i nepovjerenje poslodavca prema takvim radnicima. Poslodavci mogu smatrati da su prijašnji potencijalni poslodavci već primijetili njihove mane te da se zbog toga nalaze u stanju dugotrajne nezaposlenosti. Bejaković (2013.) ukazuje na činjenicu da poslodavci smatraju da dugotrajno nezaposlenim osobama zastarijevaju njihova stečena znanja, sposobnosti i vještine što posljedično dovodi do smanjene produktivnosti radnika. Što su duže osobe nezaposlene, teže im je pronaći novi posao (Bejaković i Mrnjavac, 2018.). Nadalje, sljedeći razlog dugotrajne nezaposlenosti može se naći u činjenici da gubitak društvenih kontakata pada nakon gubitka posla, što s nemogućnošću pronalaska novog adekvatnog posla može natjerati i inače samouvjerene osobe da s vremenom postanu nesigurne prilikom novih prijava za posao i time padnu u zamku dugotrajne nezaposlenosti.

Hrvatska ima višerazinski sustav vlasti s 20 jedinica područne (regionalne) samouprave (županija), 555 jedinice lokalne samouprave (127 gradova i 428 općina) i Gradom Zagrebom koji ima status grada i županije, uz središnju državu. Ovaj sustav omogućava fleksibilnost i samostalnost u provođenju lokalnih politika poput kulturnih aktivnosti, socijalne politike i urbanističkog planiranja. S ciljem jačanja konkurentnosti i realizacije vlastitih razvojnih potencijala u Hrvatskoj, provodi se politika regionalnog razvoja. Osnovni indikator uspješnosti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave je indeks razvijenosti koji se računa na temelju socio-ekonomskih pokazatelja poput nezaposlenosti, obrazovanja i dohotka. Prema vrijednostima indeksa za 2024. najrazvijenija županija je Grad Zagreb, a najnerazvijenija Virovitičko-podravska županija (MRRFEU, 2024.). Europska komisija (2024.) u Izvješću Europskog semestra ističe kako Hrvatsku obilježavaju regionalne razlike, posebno u produktivnosti rada, ulaganjima i zapošljavanju između Grada Zagreba i ostalih regija.

Božiković (2021.) navodi da Hrvatska ostvaruje visoku stopu nezaposlenosti, visoku stopu sive ekonomije popraćenu niskim angažmanom radne snage, višu stopu nezaposlenosti mladih te ističe regionalnu nejednakost u stopama nezaposlenosti. Jakšić (2017.) na temelju empirijske analize zaključuje da hrvatska regionalna tržišta rada nisu fleksibilna te su stoga vrlo krhka u slučaju pojave makroekonomskih šokova. Isti autor navodi da je važno uočiti beznačajnost provedbe šokova nad plaćama i potražnjom za radnom snagom kao regionalnih mehanizama prilagodbe tržišta rada te zaključuje da paket političkih mjera treba dobro osmisliti tako da

bude specifičan za svaku županiju. Kovač (2023.) analizira učinkovitost regionalnih tržišta rada u Hrvatskoj u razdoblju od 2004. do 2021. te zaključuje da županije istočne Hrvatske bilježe najviše iznose efikasne stope nezaposlenosti što upućuje na postojanje dubljih strukturnih problema i na potrebu usmjerenja određenih politika tržišta rada prema tom području.

U radu se istražuje postojanje regionalnih razlika u pogledu razine stope nezaposlenosti i drugih socio-ekonomskih pokazatelja na razini županija u Hrvatskoj. Cilj je nadopuniti postojeću literaturu i utvrditi postojanje potencijalnih klastera koji bi grupirali županije prema zajedničkim obilježjima, odnosno cilj je utvrditi postoje li pravila grupiranja prema klasterima koja bi upućivala na određena zajednička obilježja pojedinih županija.

Nakon Uvoda, objašnjavaju se korišteni podaci i metode. U trećem dijelu predstavljaju se rezultati i zadnji dio donosi raspravu i zaključne preporuke.

2. Podatci i metodologija

Osnovna metoda istraživanja je klaster analiza na uzorku 20 hrvatskih županija i Grada Zagreba za razdoblje 2020. – 2022. Prilikom provođenja klaster analize koristi se šest varijabli: stopa nezaposlenosti, izvorni prihodi po stanovniku, indeks turističke razvijenosti, indeks starenja, stupanj obrazovanja i pomoći po stanovniku. Definicije i izvori varijabli navedeni su u tablici 1.

Tablica 1. Definicije i izvori varijabli korištenih u klaster analizi

Stopa nezaposlenosti*	Stopa nezaposlenosti izračunata je kao omjer broja nezaposlenih i zbroja svih zaposlenih i nezaposlenih osoba na području pojedine županije (u %). Koriste se podaci Hrvatskog zavoda za zapošljavanje o broju registriranih nezaposlenih osoba te podaci Porezne uprave o broju zaposlenih osoba na razini županije tijekom jedne kalendarske godine.	MRRFEU (2024.)
Izvorni prihodi po stanovniku*	Izvorni prihodi s uključenim prenesenim manjkom ili viškom iz prethodne godine po stanovniku. Izračunati su kao ukupni prihodi i primici plus višak prihoda i primitaka minus manjak prihoda i primitaka umanjen za: porez na dobitke od igara na sreću i ostali porezi od igara na sreću, pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar opće države, prihodi od imovine, prihodi od administrativnih pristojbi i po posebnim propisima, ostali prihodi, primitci od financijske imovine i zaduživanja te decentralizacija (iz stope prireza). Broj stanovnika prema procjeni DZS-a za 2020. i 2022. i prema Popisu iz 2021.	MRRFEU (2024.) DZS (2023.; 2024.)

Indeks turističke razvijenosti	Indeks turističke razvijenosti izračunat je na temelju sljedećih pokazatelja: ukupan broj posjetitelja, broj postelja u smještajnim objektima, broj turističkih dolazaka, broj noćenja, broj zaposlenih u ugostiteljstvu i turizmu, broj posjetitelja po stanovniku, broj posjetitelja u hotelima po stanovniku, broj dolazaka turista po stanovniku, broj noćenja po stanovniku te udio zaposlenih u ugostiteljstvu i turizmu. Indeks turističke razvijenosti odnosi se na 2022. godinu.	MINT (2024.) IZTZG (2024.)
Indeks starenja	Indeks starenja računa se kao postotni udio stanovnika u dobi od 60 godina i više u odnosu na broj stanovnika u dobi od 0 do 19 godina. Koriste se podatci Državnog zavoda za statistiku o dobnim kontingentima stanovništva na razini županija s Popisa 2021. godine.	MRRFEU (2024.)
Stupanj obrazovanja	Stupanj obrazovanja računa se kao udio stanovništva sa završenim visokim obrazovanjem u ukupnom stanovništvu, u dobi između 20 i 65 godina na području županije. Koriste se podatci Državnog zavoda za statistiku o obrazovnoj strukturi stanovništva i broju stanovnika u dobi između 20 i 65 godina na razini županija s Popisa 2021. godine.	MRRFEU (2024.)
Pomoći po stanovniku*	Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna, izračunato po stanovniku. Uključuju pomoći od inozemnih vlada, međunarodnih organizacija te institucija i tijela EU-a, pomoći iz drugih proračuna i izvanproračunskim korisnicima, pomoći od izvanproračunskih korisnika, pomoći izravnjanja za decentralizirane funkcije, pomoći proračunskim korisnicima iz proračuna koji im nije nadležan, pomoći unutar općeg proračuna na temelju protestiranih jamstava, pomoći na temelju prijenesa EU sredstava, te prijenesi između proračunskih korisnika istog proračuna. Broj stanovnika prema procjeni DZS-a za 2020. i 2022. i prema Popisu iz 2021.	MF (2024.) DZS (2023.; 2024.)

Izvor: Autori na temelju Vlada RH (2017).

Napomena: * Varijable su izračunate kao prosječne vrijednosti za 2020. – 2022.

U klaster analizi koriste se standardizirane vrijednosti varijabli. Varijable se standardiziraju primjenjujući *Z-score* normalizaciju izvornih vrijednosti prema sljedećem izrazu:

$$z = \frac{x - \mu}{\sigma},$$

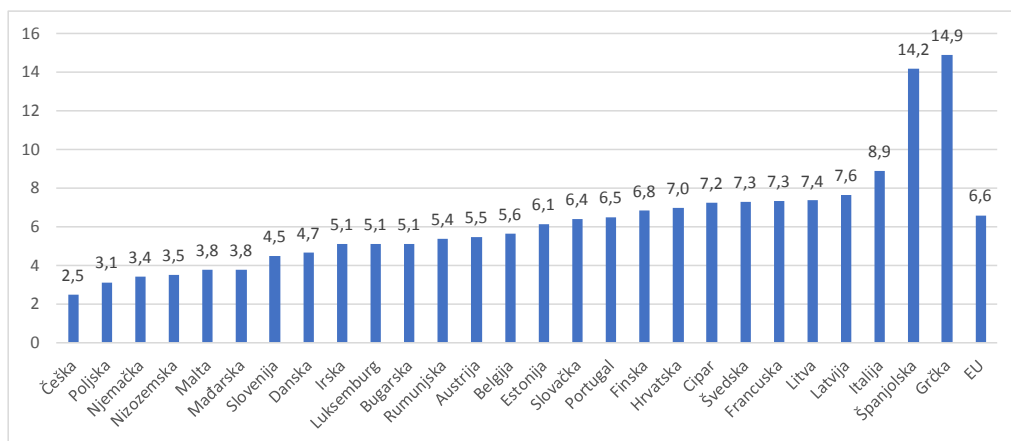
pri čemu je *z* standardizirana vrijednost varijable, *x* je originalna vrijednost varijable, μ je aritmetička sredina, a σ standardna devijacija.

Najprije se provodi hijerarhijsko klasteriranje koje grupira županije na temelju njihove hijerarhijske povezanosti pri čemu se koristi Wardova metoda s euklidskom udaljenošću između varijabli kako bi se na temelju dendrograma utvrdio broj klastera k . Potom se primjenjuje K -means (nehijerarhijska) metoda klasteriranja prema kojoj je n opažanja podijeljeno u k klastera. K -means metoda grupira jedinice s najbližim srednjim vrijednostima na temelju prethodno određenog broja klastera.

3. Rezultati

Prije analize regionalne stope nezaposlenosti u Hrvatskoj, na grafikonu 1. prikazuje se prosječna stopa nezaposlenosti za populaciju u dobi od 20. do 64. godine u zemljama EU-a u razdoblju 2020. – 2022., kako bi se otkrio položaj Hrvatske unutar EU-a. Stopa nezaposlenosti u Hrvatskoj iznosila je 7,0 %, što je za 0,4 postotna boda više od prosjeka EU-a. Međutim, Hrvatska pripada trećini zemalja s najvišom stopom nezaposlenosti unutar EU-a. Najviše stope nezaposlenosti unutar EU-a imaju Grčka (14,9 %), Španjolska (14,2 %) i Italija (8,9 %), dok su najniže u Češkoj (2,5 %) i Poljskoj (3,1 %).

Grafikon 1. Prosječna stopa nezaposlenosti u EU-u u razdoblju 2020. – 2022. za populaciju u dobi od 20. do 64. godine, %

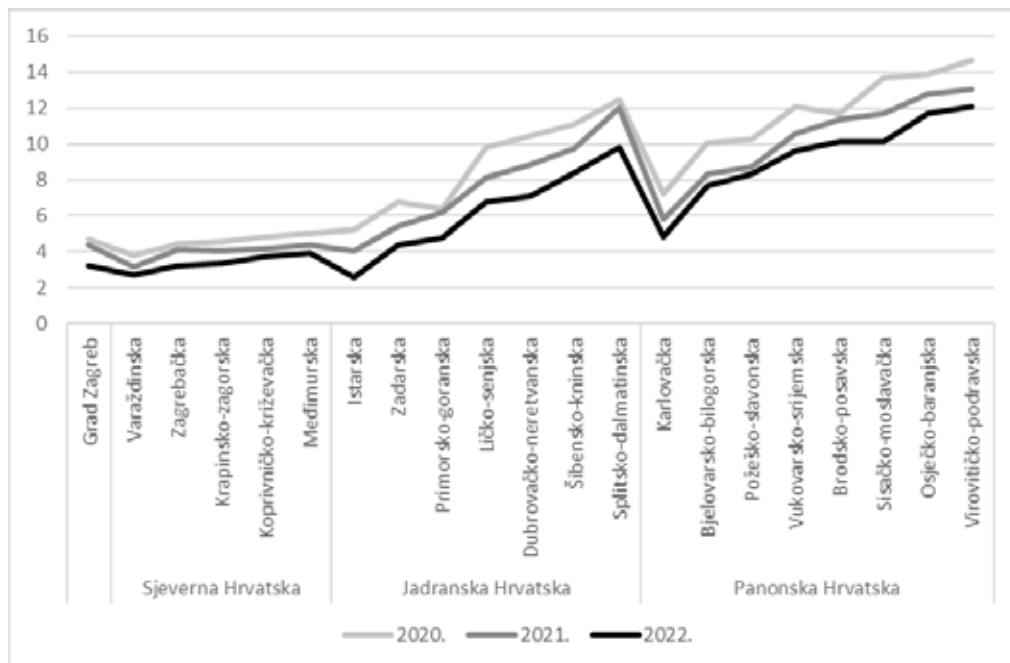

Izvor: Izračuni autora na temelju podataka Eurostat (2024.).

Deskriptivna analiza stope nezaposlenosti po županijama Hrvatske tijekom razdoblja 2020. – 2022. otkriva njihovu vrlo visoku heterogenost (grafikon 2.). Najniže razine stope nezaposlenosti su u Gradu Zagrebu, županijama Sjeverne Hrvatske te u Istarskoj, Zadarskoj, Primorsko-goranskoj i Karlovačkoj županiji. Najviše stope ne-

zaposlenosti imaju Splitsko-dalmatinska, Brodsko-posavska, Sisačko-moslavačka, Osječko-baranjska i Virovitičko-podravska županija.

Grafikon 2. Stopa nezaposlenosti u hrvatskim županijama u razdoblju 2020. – 2022., %

Izvor: Izračuni autora na temelju podataka MRRFEU (2024.).

Tablica 2 prikazuje osnovne rezultate deskriptivne statistike za svaku od šest varijabli koje su korištene u klaster analizi, dok tablica 4 sadrži detaljne informacije o vrijednostima varijabli po županijama. Prosječna stopa nezaposlenosti tijekom razdoblja 2020. – 2022. najniža je u Varaždinskoj (3,2 %), dok je najviša u Osječko-baranjskoj (12,8 %) i Virovitičko-podravskoj (13,3 %). Drugim riječima, Virovitičko-podravska županija ima više od četiri puta veću stopu nezaposlenosti od Varaždinske županije, što pokazuje vrlo visoke regionalne razlike u stopama nezaposlenosti. Indeks turističke razvijenosti najviši je u županijama uz obalu, Istarskoj (40,2), Primorsko-goranskoj (37,3), Splitsko-dalmatinskoj (37,2), Dubrovačko-neretvanskoj (36,9), Zadarskoj (35,8), dok najniži imaju kontinentalne županije Virovitičko-podravska (18,2), Koprivničko-križevačka (19,8) te Sisačko-moslavačka (19,9). Stupanj obrazovanja najniži je u Virovitičko-podravskoj (15,4), a najviši u Gradu Zagrebu (44,1). Indeks starenja najniži je za Međimursku (130,5), dok je najviši u Šibensko-kninskoj županiji (205,3). Što se tiče ekonomskih varijabli, prosječni izvorni prihodi po stanovniku

najniži su u Brodsko-posavskoj, a najviši u Gradu Zagrebu, dok su pomoći po stanovniku najniže u Primorsko-goranskoj, a najviše u Virovitičko-podravskoj.

Tablica 2. Deskriptivna statistika (prosječne vrijednosti 2020. – 2022.)

	Stopa nezaposlenosti	Izvorni prihodi PC	Indeks turističke razvijenosti	Indeks starenja stanovništva	Stupanj obrazovanja	Pomoći PC-a
Minimum	3,2	2.441	18,2	130,5	15,4	62,5
Medijan	8,2	3.734	24,1	156,7	21,0	126,3
Prosjek	7,7	4.282	27,4	163,1	23,2	131,4
Maksimum	13,3	7.905	40,2	205,3	44,1	230,5

Izvor: Izračuni autora.

Rezultati klaster analize prikazani su u tablici 3. Na temelju dendrograma dobivenog na temelju Wardove metode određena su četiri klastera pa je na temelju toga provedena *K-means* (nehijerarhijska) klaster metoda za četiri klastera. *K-means* grupira jedinice s najbližim srednjim vrijednostima na temelju prethodno određenog broja klastera. Sve varijable koje su uključene u analizu ne doprinose jednako u klasteriranju. Najveći doprinos (interval) ima varijabla stupanj obrazovanja u rasponu od 3,12 (klaster 2) do -0,73 (klaster 4), dok varijabla pomoći PC-a ima najmanji interval (0,95 u klasteru 4 do -0,64 u klasteru 2).

Tablica 3. *K-means* klasteriranje hrvatskih županija, standardizirane srednje vrijednosti varijabli

	Stopa nezaposlenosti	Izvorni prihodi PC	Indeks turističke razvijenosti	Indeks starenja stanovništva	Stupanj obrazovanja	Pomoći PC-a
Klaster 1	-1,10	-0,34	-0,59	-0,84	-0,40	-0,40
Klaster 2	-1,06	2,31	0,35	-1,17	3,12	-0,64
Klaster 3	-0,07	0,70	1,11	0,72	0,50	-0,50
Klaster 4	1,02	-0,89	-0,90	-0,05	-0,73	0,95

Izvor: Izračuni autora.

Izdvađa se jedan klaster čije srednje vrijednosti pokazuju sljedeće. Klaster 4 obuhvaća županije koje bismo mogli označiti kao one s najlošijim rezultatima, te županije imaju najviše stope nezaposlenosti. Također, imaju najviše iznose pomoći po stanovniku, kao i najniže razine izvornih prihoda po stanovniku, najniži stupanj

obrazovanja te najniži stupanj turističke razvijenosti. Na temelju rezultata klaster analize može se zaključiti da postoji negativna korelacija između stope nezaposlenosti i stupnja turističke razvijenosti. Županije koje imaju najviše razine stope nezaposlenosti imaju najniži indeks turističke razvijenosti.

U tablici 4 navedene su sve županije prema klasterima, gdje se mogu vidjeti prosječne vrijednosti svih korištenih varijabli tijekom razdoblja 2020. – 2022. Rezultati se mogu povezati s regijama Hrvatske prema HR NUTS 2 klasifikaciji DZS-a (DZS, 2019.).¹²⁵ Klaster 1 čini 5 županija regije Sjeverne Hrvatske te imaju najniže prosječne stope nezaposlenosti. Zatim, klaster 2 čini Grad Zagreb kao najveći i glavni grad, odnosno samostalna regija Hrvatske. Grad Zagreb ima najviše iznose izvornih prihoda po stanovniku i stupanj obrazovanja, uz to ima najniži indeks starenja stanovništva i pomoći po stanovniku. Klaster 3 čini 7 županija regije Jadranske Hrvatske i Karlovačka županija (koja je dio Panonske Hrvatske), ovih 8 županija imaju najviši indeks turističke razvijenosti te najniži indeks starenja stanovništva. Konačno, klaster 4 čini 7 županija Panonske Hrvatske, one imaju najviše razine stopa nezaposlenosti i pomoći po stanovniku, kao i najniže izvorne prihode po stanovniku, indeks turističke razvijenosti i stupanj obrazovanja.

Tablica 4. Rezultati klaster analize hrvatskih županija

Županije	Stopa nezaposlenosti	Izvorni prihodi PC-a	Indeks turističke razvijenosti	Indeks starenja	Stupanj obrazovanja	Pomoći PC-a
Klaster 1						
Varaždinska	3,21	3.616,38	23,94	147,4	20,98	127,42
Zagrebačka	3,92	4.690,77	23,06	141,5	23,68	62,97
Krapinsko-zagorska	3,98	3.191,10	25,47	151,4	18,71	139,56
Koprivničko-križevačka	4,27	3.815,90	19,77	151,7	19,81	108,12
Međimurska	4,42	3.406,70	23,79	130,5	19,43	130,78
Klaster 2						
Grad Zagreb	4,11	7.904,94	29,92	137,2	44,05	102,89
Klaster 3						
Istarska	3,96	7.007,05	40,19	183,4	26,85	103,36
Zadarska	5,52	5.528,22	35,85	159,8	26,05	99,72
Primorsko-goranska	5,78	6.904,53	37,35	203,8	32,08	62,54
Ličko-senjska	8,24	4.973,77	33,77	198,6	20,83	170,62

¹²⁵ HR NUTS 2 je statistička regija druge razine nastala grupiranjem županija u četiri neupravne jedinice. Sastoji se od Panonske Hrvatske, Jadranske Hrvatske, Sjeverne Hrvatske i Grada Zagreba.

Županije	Stopa nezaposlenosti	Izvorni prihodi PC-a	Indeks turističke razvijenosti	Indeks starenja	Stupanj obrazovanja	Pomoći PC-a
Dubrovačko-neretvanska	8,79	5.435,14	36,91	147,4	30,74	118,72
Šibensko-kninska	9,75	4.752,99	34,81	205,3	24,22	126,26
Splitsko-dalmatinska	11,43	4.764,72	37,17	144,6	29,64	72,53
Karlovačka	5,95	3.733,90	27,20	188,6	21,83	118,09
Klaster 4						
Bjelovarsko-bilogorska	8,71	2.779,32	21,08	161,8	16,98	143,25
Požeško-slavonska	9,12	2.446,73	20,86	156,1	19,4	192,57
Vukovarsko-srijemska	10,76	2.655,28	22,42	156,7	18,06	165,04
Brodsko-posavska	11,06	2.441,10	20,45	155,4	17,35	147,16
Sisačko-moslavačka	11,85	3.686,11	19,86	184,5	18,25	212,41
Osječko-baranjska	12,78	3.354,16	24,09	161,1	22,7	125,34
Virovitičko-podravska	13,25	2.836,15	18,17	157,5	15,36	230,51

Izvor: Izračuni autora.

4. Zaključak

U Hrvatskoj postoje značajne regionalne razlike koje ometaju uspješan ekonomski razvoj, a posebno se odražavaju kroz nezaposlenost, jedan od najvažnijih socijalnih rizika. Analiza provedena za razdoblje od 2020. do 2022. godine uključila je svih 20 županija i Grad Zagreb. Deskriptivna analiza pokazuje da su stope nezaposlenosti po županijama u tom razdoblju vrlo heterogene, krećući se od najnižih 3,2 % u Varaždinskoj županiji do najviših 13,3 % u Virovitičko-podravskoj županiji. Prosječna stopa nezaposlenosti za Hrvatsku je u tom razdoblju iznosila 7,0 %, što znači da Virovitičko-podravska županija ima za 90 % veću stopu nezaposlenosti od prosjeka za Hrvatsku. Klaster analiza identificirala je četiri klastera, rangirana prema razinama stopa nezaposlenosti, od najnižih do najviših. Klaster s najnižim stopama nezaposlenosti sastoji se od županija Sjeverne Hrvatske koje sve bilježe nižu stopu nezaposlenosti od prosjeka za Hrvatsku. Nižu stopu od prosjeka za Hrvatsku ima i Grad Zagreb koji je smješten u zaseban klaster. Županije s najvišim prosječnim stopama nezaposlenosti uglavnom su smještene u Panonskoj Hrvatskoj te sve redom bilježe veće stope nezaposlenosti od prosjeka za Hrvatsku. U prosjeku, imaju i najveće razine pomoći iz inozemstva i općeg proračuna, najniže izvorne prihode po stanovniku, najniži stupanj obrazovanja i najniži indeks turističke razvijenosti.

Istočna Hrvatska suočava se s posljedicama Domovinskog rata, deindustrijalizacije te neuspjelog modela pretvorbe i privatizacije (Matišić i Pejnović, 2015.). Du-

godišnje ekonomsko zaostajanje dovelo je do snažne depopulacije, što prema Majstoriću (2020.) predstavlja ozbiljan problem za smanjenje zaostajanja istočne Hrvatske u regionalnom razvoju.

Potrebno je uložiti veće napore u smanjenje regionalnih razlika u Hrvatskoj. Jedan od načina je bolje korištenje izdašnih fondova Europske unije. Europska komisija (2024.) ističe potrebu ulaganja u istraživanje i razvoj u regijama izvan Grada Zagreba, jačanje administrativnih kapaciteta regionalnih i lokalnih vlasti, provođenje aktivnih politika tržišta rada, deinstitutionalizaciju i pružanje kvalitetnih socijalnih usluga, ulaganje u individualne račune za obrazovanje te pravednu ekološku tranziciju. Hrvatski regionalni razvoj ima brojne izazove, ali i dostupna sredstva za njihovo ublažavanje kako bi se svim građanima omogućio pristojan život i jednake prilike.

Ovaj rad nastoji potaknuti buduća istraživanja na ovu temu koja bi mogla koristiti panel analizu tijekom dužeg razdoblja za županije, ali i gradove i općine u Hrvatskoj, te detaljnije istražiti odrednice stope nezaposlenosti na regionalnoj i lokalnoj razini.

Financiranje

Financira Europska unija – NextGenerationEU u sklopu projekta Socijalna zaštita, oporezivanje i društveno blagostanje u Hrvatskoj. Izneseni stavovi i mišljenja samo su autori i ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili Europske komisije. Ni Europska unija ni Europska komisija ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Literatura

- Beg, M. i Jandroković, A. (2023.). Obrazovanje i (ne)zaposlenost u Hrvatskoj i Europskoj uniji. *Notitia-časopis za ekonomske, poslovne i društvene teme*, 9 (1), 1-9. <https://doi.org/10.32676/n.9.1.1>
- Bejaković, P. (2003.). Smanjivanje dugotrajne nezaposlenosti u Hrvatskoj. *Financijska teorija i praksa*, 27 (4), 581-607.
- Bejaković, P. (2013.). Opasnost od dugotrajne nezaposlenosti u Hrvatskoj. *Radno pravo*, 13 (9), 72-81.
- Bejaković, P. i Mrnjavac, Ž. (2018.). The danger of long-term unemployment and measures for its reduction: the case of Croatia. *Economic research - Ekonomska istraživanja*, 31 (1), 1837-1850. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2018.1521295>
- Božiković, N. (2021.). Tržište rada u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 42 (1), 91-109. <https://doi.org/10.30925/zpfsr.42.1.5>

- Državni zavod za statistiku – DZS (2019.). Nacionalna klasifikacija statističkih regija 2021. (HR_NUTS 2021. Preuzeto s: <https://dzs.gov.hr/istaknute-teme-162/prostorne-klasifikacije-i-subnacionalne-statistike-2/klasifikacija-nuts-u-republici-hrvatskoj/450>
- Državni zavod za statistiku – DZS (2023.). Statistika u nizu; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021.; Stanovništvo – po županijama za 2021. Preuzeto s: https://podaci.dzs.hr/media/bahkzev0/popis_2021-stanovnistvo_po_zupanijama.xlsx
- Državni zavod za statistiku – DZS (2024.). Statistika u nizu; Stanovništvo; Stanovništvo – pregled po županijama za 2020. i 2022. Preuzeto s: <https://podaci.dzs.hr/media/ueajlqe5/stanovnistvo-pregled-po-zupanijama.xlsx>
- Europska komisija (2024.). 2024 European Semester: 2024 Country Report - Croatia. Preuzeto s: https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2024-european-semester-country-reports_en?prefLang=hr
- Eurostat (2024.). Unemployment by sex and age – annual data, age class from 20 to 64 years, 2020-2022, Anketa o radnoj snazi; une_rt_a. Preuzeto s: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/une_rt_a_custom_12153432/settings_1/table?lang=en
- Institut za turizam – IZTZG (2024.). Indeks turističke razvijenosti za 2022. godinu po JLS Republika Hrvatska. Preuzeto s: <https://www.iztzg.hr/hr/itr/>
- Jakšić, S. (2017.). Explaining regional unemployment in Croatia: GVAR approach. *Revija za socijalnu politiku*, 24 (2), 189-216. <https://doi.org/10.3935/rsp.v24i2.1301>
- Kovač, T. (2023.). Učinkovitost regionalnih tržišta rada u Hrvatskoj. *Ekonomska misao i praksa*, 32 (1), 133-157. <https://doi.org/10.17818/EMIP/2023/1.7>
- Majstorić, I. (2020.). Depopulacija Istočne Hrvatske – uzrok daljnjeg zaostajanja u regionalnom razvoju Hrvatske? *Geografski horizont*, 66 (2), 45-61. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/254283>
- Matišić, M. i Pejnović, D. (2015.). Uzroci i posljedice zaostajanja Istočne Hrvatske u regionalnom razvoju Hrvatske. *Hrvatski geografski glasnik*, 77 (2), 101-140. <https://doi.org/10.21861/HGG.2015.77.02.06>
- Ministarstvo financija – MF (2024.). Financijski izvještaji JLP(R)S: PR-RAS i RAS-funkc za razdoblje 2019. – 2023. (EURO). Preuzeto s: <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-funkc-za-razdoblje-2019-2023-euro/3640>
- Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije – MRRFEU (2024.). Indeks razvijenosti; Vrijednost indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti 2024. Preuzeto s: <https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/0%20ministarstvu/Regionalni%20razvoj/indeks%20razvijenosti/Vrijednosti%20indeksa%20razvijenosti%20i%20pokazatelja%20za%20izrac%CC%8Cun%20indeksa%20razvijenosti.pdf>
- Ministarstvo turizma i sporta – MINT (2024.). Otvoreni podaci; Indeks turističke razvijenosti za 2022. – županije. Preuzeto s: https://mint.gov.hr/UserDocsImages/1A_UPISNICI/231220_ITR_zupanije.xlsx
- Vlada Republike Hrvatske – Vlada RH (2017.). NN 131/2017, Uredba o indeksu razvijenosti. Preuzeto s: <https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/0%20ministarstvu/Regionalni%20razvoj/indeks%20razvijenosti/Uredba%20o%20indeksu%20razvijenosti.mht>